

BOEKBESPREKINGEN

DE KOFFIE VAN PARKINSON

(Proeve van boekbespreking)

door S. H. Waringa.

In dit plechtig oogenblik laat de
Kapitein den Stuurman komen
En vraagt hem ronduit, of hij ook
al te met iets van een storm
heeft vernomen,
Waarop laatstgenoemde antwoord
geeft met een zucht,
Dat er wel iets van aan schijnt te
zijn, volgens het algemeen ge-
rucht.

(De Schoolmeester,
De Schipbreuk)

De noodzaak om een of meer schrifturen van Françoise Sagan te hebben gelezen om tot het intellectuele deel der maatschappij te kunnen worden gerekend, schijnt plaats te hebben gemaakt voor de noodzaak kennis te nemen van C. Northcote Parkinson's „Parkinson's Law". Op de meest onverwachte oogenblikken en plaatsen¹⁾ duiken beschouwingen over en aanhalingen van de wet op, die door de ontdekker onmiddellijk van zijn eigen signatuur werden voorzien om daarmee af te rekenen met de geborneerde opvatting dat een dergelijke geste slechts tot de prerogatieven van een bewonderend publiek of nageslacht zou behoren.

Deze „modeste esprit" kenschetst de schrijver als wetenschapsman. Maar als zovele wetenschapsmensen voorzag hij niet dat de brillante vondst om de eigen naam met de wet te verbinden, het grote publiek in de waan zou brengen dat Parkinson deze wet als het belangrijkste resultaat van zijn studies zou beschouwen. Zijn latere ontdekkingen zijn echter even belangrijk, zo niet belangrijker.

Alleen het feit, dat Parkinson bezwaarlijk kon doorgaan met daaraan zijn eigen naam te verbinden, wilde hij verwarring des geestes voorkomen, verhinderde een naamgeving equivalent aan de betekenis der nieuwe ontdekkingen. M.i. is het hoofdstuk, dat Parkinson schreef onder de titel „High Finance", welke titel ik vrij vertaalde met „De koffie van Parkinson", van zeer grote betekenis. Op de lange duur zal dit hoofdstuk in de literatuur over organisatie dezelfde plaats innemen als Multatuli's „Max Havelaar of de koffeyveilingen der Nederlandsche Handelmaatschappij" in de geschiedenis onzer vaderlandse letterkunde.

Ik moge in het navolgende een poging wagen om deze opvatting enig wetenschappelijk fundament te geven.

Al heeft Parkinson met de ontdekking van zijn wet een standbeeld op Trafalgar Square verdiend, dit mag ons de ogen niet doen sluiten voor het feit, dat Parkinson's analyse onvolkomen is. De wet van de voortgang der wetenschap werkt onverbiddeijk en het was derhalve te verwachten, dat de wet van Parkinson zou worden verfiijnd, zo niet achterhaald.

In Ruritania - het land dat Parkinson na aan het hart ligt - is van staatswege een commissie ingesteld om de uiteindelijke konsekwenties van de wet van Parkinson te bestuderen. Deze, uit vooraanstaande sociologen en bedrijfseconomen bestaande commissie kwam tijdens de studie tot de ontdekking, dat Parkinson's groei-formule hoogstens een minimum als resultaat gaf. Het door Parkinson gekozen materiaal bleek onvoldoende representatief, terwijl een belangrijke, versnellende factor over het hoofd was gezien. Parkinson ging uit van twee departementen, dat van marine en dat van koloniën, die hun bestaan voortzetten onder de wet van de afnemende publieke belangstelling. De situatie kan daarbij worden vergeleken met die op een markt, die het verzadigingspunt nadert. Niet zodra bestudeert men commissies, instellingen of departementen, die in het centrum van de belangstelling staan, of er wordt een veel steilere groeicurve geconstateerd.

Aangezien bij nieuwe commissies e.d. de groeicurve steiler verloopt, is er een tendenz om steeds meer nieuwe commissies in het leven te roepen, teneinde te voldoen aan de zucht tot promotie en het verlangen tot stijgen in belangrijkheid. De poging om door middel van commissies aan de steeds opdringende wanorde te ontkomen, creëert een tegenkoppelings-

¹⁾ Slechts in Libelle, Margriet en het M.A.B. - bien étonnés de se trouver ensemble - ontbreekt tot dusverre een beschouwing.

mechanisme, dat door zijn eigen trillingen oscilleert naar een maximum, dat uit de aard der zaak hoger ligt, dan dat berekend uit de formule van Parkinson.

Omdat deze nieuwe inzichten wortelen in de oorspronkelijk door Parkinson ontwikkelde wet, spreekt men thans reeds van „de tweede wet van Parkinson”.

Enige geruststellende conclusies heeft men reeds kunnen opstellen.

Ten eerste dat in 1984 het gehele mensdom, behoudens wellicht de bewoners van enkele geestelijk achtergebleven gebieden, werkzaam zal zijn in departementen, commissies en soortgelijke internationale organen. De verwachtingen voor 1984 van George Orwell zullen derhalve als scientific fiction kunnen worden geklasseerd.

In de tweede plaats dat de angst voor oorlog misplaatst is, omdat er tegen die tijd nog slechts ambtenaren en commissieleden over zijn, zodat niemand meer een kanon kan afschieten.

Een minder fraai facet is tot dusverre slechts schuchter in de literatuur vermeld. Aan-gezien elke organisatie volgens de entropie-wet elders de wanorde moet vergroten (zie o.m. Bok, *Cybernetica* pag. 238), vermoedden de Ruritiaanse geleerden dat de departementen en commissies naarmate zij beter georganiseerd raken en in aantal toenemen de overige maatschappelijke verschijnselen hoe langer hoe meer in chaos zullen doen verkeren. Studies verricht aan bepaalde symptomen zouden de juistheid van dit vermoeden hebben bevestigd.

Omdat deze ontwikkeling, als gevolg van de dwingendheid van de formules van Parkinson, niet is te ontgaan en slechts een mathematisch begaafd mens de essentie der formules vermag te begrijpen, lijkt mij het hoofdstuk „High Finance” in Parkinson's boek van grote wetenschappelijke en praktische waarde. Er blijft weinig te discussiëren over. Slechts de vraag of er al of niet koffie zal worden geserveerd is van betekenis. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in het Algemeen Handelsblad (14 februari 1959) met dikke letters wordt medegedeeld, dat er voor de koffiemarkt geen reden is de toekomst somber in te zien. De „Law of Triviality” zal immers van nog grotere betekenis worden, dan thans reeds het geval is.

Heeft het daarom geen zin nog eens te herhalen wat Parkinson in de inleiding schrijft: „Heaven forbid that students should cease to read books on the science of public or business administration - provided only that these works are classified as fiction. Placed between the novels of Rider Haggard and H. G. Wells, intermingled with volumes about ape men and space ships, these textbooks could harm no one”.

In een ernstig blad past tot slot een ernstig woord. Moeten we niet onderschrijven wat de New York Times in de bespreking van Parkinson's boek tot uitdrukking bracht in deze regel: „Makes a wild and wonderful sense in a world awash with solemnn nonsense!”. In de nonsens-poëzie, die als motto diende, had het algemeen gerucht geen ander effect, dan dat men schipbreuk leed op een onbewoond eiland, waar de torenklok kwart over elfen sloeg. Zou het gerucht, dat Parkinson verwekte niet moeten stimuleren tot het voorkomen van schipbreuk? Er is blijkbaar iets mis met het tegenkoppelingsmechanisme dat op het maatschappelijk gebeuren is aangebracht. Het is niet voldoende dat Parkinson ons daarop attent heeft gemaakt. Er zal naar middelen moeten worden gezocht om het mechanisme te verbeteren, en zolang die niet zijn gevonden zullen we kritisch moeten staan tegenover elk verschijnsel, dat vermoedelijk door de wet van Parkinson wordt beheerst. Men stelle echter niet een nieuwe commissie in! Dat stellen we maar uit tot de torenklok kwart na elfen heeft geslagen en we dan schipbreuk hebben geleden.

P. Verburg: ORGANISEREN EN ORGANISATIEONDERZOEK, H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1959, VIII en 258 blz.

door Prof. Dr. J. L. Mey

Dit werk, dat door de schrijver is samengesteld met steun van een aantal andere medewerkers van het Raadgevend Efficiency Bureau Bosboom en Hegener, bestaat na een korte inleiding (dl. I) en een eveneens beknopte slotbeschouwing (dl. IV) uit twee delen, respectievelijk gewijd aan „Organiseren” en aan „Organisatie-onderzoek”.

In het eerste van deze twee delen worden achtereenvolgens besproken: organiseren als taak van de leiding; procedure, methode en normstelling; de structuur van de organisatie; de communicatie; de planning; de administratieve functie; de personele functie.

Het tweede omvat, na een bespreking van de vraag in hoeverre het organisatie-onderzoek als controle dan wel als basis voor advies moet worden beschouwd, de invoering van veranderingen; de fasen van het onderzoek; de methodiek van het organisatie-onderzoek en

technieken in het organisatie-onderzoek. Dit gedeelte wordt afgesloten met een beschouwing over de verhouding van leider, interne en externe organisatie-adviseur.

De grootste aandacht wordt door de schrijver aan „Organiseren” besteed. Men zou echter misschien beter kunnen zeggen, dat hij niet zozeer het organiseren als wel de organisatie, dus het resultaat van het organiseren, behandelt.

Ofschoon in dit deel verschillende onderwerpen - zij het beknopt - zeer goed worden behandeld - ik noem o.m. de richtlijnen voor de taakvorming in hoofdstuk 6 en de planning technieken in hoofdstuk 7 - maakt het geheel toch geen erg bevredigende indruk. Voor een deel ligt dit wel aan het feit dat de schrijver in bepaalde gevallen teveel op details ingaat, die daardoor in een als geheel beknopt gehouden behandeling een te groot gewicht verkrijgen. In andere opzichten is hij wel erg kort. Zo bijv. in de bespreking van lijn- en staforganisatie in hoofdstuk 6. Ook weet de auteur zich niet steeds vrij te houden, zoals trouwens in vele publicaties op dit gebied het geval is, van het vermelden van algemeenheden en vanzelfsprekendheden. Te denken valt hier bijv. aan de behandeling van het gesprek en de vergadering in hoofdstuk 6. Zolang als dit niet in hinderlijk grote mate gebeurt is daar wel over heen te komen. In het voorliggende werk is dit zeker geen onoverkomelijk bezwaar.

Belangrijker is het dat het de schrijver niet goed gelukt is de verschillende delen van zijn onderwerp in onderlinge samenhang te behandelen. De hoofdstukken en zelfs de paragrafen, waarin hij deze onderverdeeld heeft, vertonen daardoor weinig onderling verband. Zij bevatten echter in het algemeen wel veel waardevolle informatie, die de moeite van het lezen en overwegen zeker loont.

Het volgende deel gewijd aan het Organisatie-onderzoek geeft meer dan de titel doet vermoeden. Eigenlijk zijn alleen de fasen in het onderzoek, de methodiek en de daarbij toe te passen technieken tot het organisatie-onderzoek te rekenen. Het invoeren van veranderingen, hoe belangrijk ook op zichzelf, behoort niet meer tot het onderzoek, evenmin als de bespreking van de verhouding van de leider tot de organisatie-specialist en van die van intern tot extern adviseur.

Hoewel in de hoofdstukken, die op het eigenlijke onderzoek betrekking hebben, veel nuttige opmerkingen worden gemaakt, worden hier de problemen meer aangestipt dan behandeld, laat staan opgelost. Men zie bijvoorbeeld hetgeen op blz. 238 over werkclassificatie wordt opgemerkt, waarbij men zich bovendien afvraagt of dit onderwerp wel in het betreffende boek thuis hoort. Zijn behandeling van het onderzoek van de efficiency van het materiaalverbruik (blz. 211) en van de organisatie-structuur (blz. 213) gaan ook niet veel verder dan een blote vermelding. Overigens is hoofdstuk 15 dat de technieken van het organisatie-onderzoek behandelt nog het meest substantiële.

De als technieken van het organisatie-onderzoek beschreven bedrijfsdoorlichting, taak-analyse en procedure- en methodeanalyse houden een zodanig verband met elkaar dat eigenlijk van afzonderlijke technieken niet kan worden gesproken. Dit verband ligt dan aldus dat bedrijfsdoorlichting voor een groot deel meestal wel zal neerkomen op, of bestaan in, de bovengenoemde analyses. De schrijver geeft trouwens de indruk, dat hij er zelf ook zo over denkt, getuige zijn introductie bij de bedrijfsdoorlichting van tijdanalyse met behulp van multi-momentopnamen en het voeren van gesprekken, die een inzicht geven in de taakverdeling (blz. 209).

In het vierde deel, waarmee de schrijver zijn beschouwingen afsluit, houdt hij zich dan nog bezig met de vraag of de organisatieleer een wetenschap is of een toepassingsgebied van verschillende wetenschappen. Ook hier zou men de vraag kunnen stellen, hoort dit probleem wel in een werk als het onderhavige thuis. Overigens ben ik het met de schrijver volmaakt eens waar hij opmerkt:

„Het komt ons voor, dat de organisatieverschijnselen te complex zijn en dat het gebied, waarover de organisatieleer zich uitstrekt, te breed is om van een afgeronde en zelfstandige wetenschap te kunnen spreken.

In plaats van het zoeken naar een in zichzelf sluitende organisatiewetenschap zouden wij willen propageren het totstandkomen van een praktische integratie van verschillende specialismen, die elk vanuit hun eigen vakgebied hetzelfde probleem benaderen.” (Blz. 254)

Het is te hopen dat de auteur bij zijn propaganda niet aan dovemans deuren zal kloppen bij de velen, die zich thans met de organisatie-problematiek bezig houden.

Wij hebben hiermee de voornaamste indrukken, die lezing van dit boek ons gaf, weergegeven. Wel zijn we nog gestuit op enkele minder belangrijke onvolkomenheden. Zo hebben we ons afgevraagd waarom de schrijver het onderscheid tussen materiële en immateriële structuur naar voren brengt terwijl hij zonder dit expliciet te vermelden zich tot de immateriële structuur beperkt. Bovendien kan men zich afvragen of hier de onderscheiding tussen organieke en personele structuur niet meer voor de hand ligt.

Wanneer we echter ons oordeel over dit boek samenvatten dan kunnen we zonder reserve concluderen dat de Nederlandse organisatie-literatuur daardoor is verrijkt.

Afgezien van de veelal niet geheel gelukkige ordening van de stof bevat het boek in beknopte vorm zoveel, dat de moeite van het lezen waard is, dat wij het gaarne aan degenen, die zich voor organisatie-problemen interesseren, willen aanbevelen.

ENIGE ECONOMISCHE EN SOCIALE ASPECTEN VAN DE AUTOMATISERING VOOR BEDRIJF EN MAATSCHAPPIJ

door Dr. J. Bosch

Onder bovengenoemde titel heeft de tweede commissie automatisering van het N.I.V.E. haar rapport E. 392 gepubliceerd. Deze studie werd behandeld op de voorjaars-efficiency-dagen te Scheveningen op 27 mei j.l. Met betrekking tot de titel zou ik willen volstaan met op te merken, dat ik het woord „automatisering” liever vervangen had gezien door het woord „automatie”, zoals in bijlage 6 van het rapport bij uitzondering is geschied.

Wanneer men enige economische en sociale aspecten van de automatie in nauwelijks 60 blz. wil behandelen, dan staat men voor een niet geringe opgave. Het zou dan ook onjuist zijn om te verwachten, dat de veelvormige problematiek van deze nieuwe technologische ontwikkeling in dit korte bestek uitputtend, respectievelijk gedegen is behandeld. Noch ligt de waarde van dit rapport in de nieuwe gezichtspunten, die worden nauwelijks naar voren gebracht. Toch is de commissie er, naar mijn mening, in geslaagd haar doelstelling volledig te verwezenlijken. Zij omschrijft deze (op blz. 55) als volgt: „Zij hoopt met haar werk - hoe beknopt ook - een bijdrage te hebben verschaft tot het aankweken van de mentaliteit, die nodig zal zijn om het vraagstuk der automatisering, maatschappelijk gesproken, zonder schokken op te vangen”. Inderdaad heeft de commissie een populaire samenvatting van een aantal facetten gegeven, die in handzame gemakkelijk leesbare vorm de gemiddelde lezer een behoorlijke indruk geven over de sociaal-economische gevolgen van de automatie. Wat kan men meer verwachten van een rapport op dit tijdstip; hoogstens dat het wat laat komt na de publicatie N.I.V.E. E. 381 van 1957: „Automatisering in het beeld van onze tijd”, waarop het als aanvulling bedoeld is.

Het rapport is als volgt ingedeeld: In het eerste hoofdstuk, „Inleiding”, wordt een motivering gegeven voor het ontstaan van dit rapport. Terecht stelt de commissie, dat een enigszins duidelijk en voldoende omlijnd inzicht bij het bedrijfsleven en de samenleving onvoldoende aanwezig is. Hoewel ik het met de gegeven definitie van de automatie niet eens ben, blijft dit uiteraard een kwestie van persoonlijk inzicht. Ik wil dan ook volstaan met te verwijzen naar een studie van mijn hand¹⁾, waarin een critiek is weergegeven op de definitie van de automatie, zoals die in rapport E. 381 is gegeven en die indientiek is aan die welke in rapport E. 392 voorkomt.

In hoofdstuk II, „Gevolgen voor het bedrijf”, worden achtereenvolgens behandeld: enige economische en organisatorische aspecten; sociale en sociaal-psychologische aspecten; en gevolgen voor het bedrijfsbeleid. In dit hoofdstuk is overigens eerder sprake van de problemen, welke de automatie zou kunnen opleveren voor de onderneming dan voor het bedrijf. Bij dit hoofdstuk zou ik enkele kanttekeningen willen maken. Indien men met de commissie van mening is, dat er een redelijk grote marge moet zijn tussen kosten en prijzen om de gestegen risico's te kunnen dragen (blz. 11), dan is het moeilijk om - voor de overgangsfase - grote verwachtingen over prijsdalingen te koesteren. Ik meen dat de door de commissie terecht signaleerde tendentie om fluctuaties in de productie zoveel mogelijk te elimineren, eerder verkregen zal worden door een verhoging der stimuleringskosten. Vance Packard heeft in zijn boekje „the Hidden Persuaders” voorbeelden te over gegeven op welke wijze deze vorm en inhoud zouden kunnen krijgen. Met andere woorden ik geloof dat in de overgangsfase naar volledige automering, de ondernemers de marge tussen kosten en opbrengst eerder zullen gebruiken om de verkoopkosten te verhogen dan om de marktprijzen te verlagen. Dit temeer waar deze marge ook zal moeten dienen als bron voor interne financiering en het uitkeren van hogere lonen.

Indien op blz. 14 wordt gesproken over een stijging van de totale investeringen in het bedrijf, dan zou hieraan naar mijn mening toegevoegd moeten worden: „indien althans de

¹⁾ J. Bosch: „Sociaal-economische gevolgen van de automatie”. (Leiden 1958, uitgave Stenfert-Kroese).

optimale bedrijfsomvang stijgt". Hoewel dit in de meeste gevallen zal optreden moet toch worden bedacht, dat de hoeveelheid vermogen per producteenheid een (reeds bestaande) tendentie tot dalen zal vertonen.

Op blz. 15 wordt gesteld: „Tenslotte zal de administratie een grotere rol gaan spelen, omdat snelle en uitvoerige berichtgeving in cijfers voor het bedrijfsbeleid steeds belangrijker wordt". Het is te hopen dat de automatie *niet* zal leiden tot uitvoerige papiermassa's, maar dat zij integendeel tot gevolg zal hebben dat de berichtgeving op doelmatige wijze gestroomlijnd wordt. Aan de slogan „Management by the rule of exception" moet inhoud worden gegeven en voorkomen moet worden dat de automatie tot gevolg heeft dat de leiding overstelpt wordt met papieren en geen tijd meer heeft voor kennisneming en bestudering.

Terecht stelt de commissie dat de invloed van de automatie op de inhoud van de arbeid groter zal zijn dan de invloed op de omvang van de werkgelegenheid. Dit aspect wordt in enkele blz. (24 t/m 28) op korte en bondige wijze uiteengezet en behoort naar mijn mening tot een der beste gedeelten van het rapport. Ten aanzien van de mogelijkheden tot taakverruiming heb ik wat meer reserves. Ik vraag mij af, of dit met name wel zo sterk zal optreden voor de arbeiders. Het geestelijke drainageproces trof immers juist de routine-arbeiders - door de arbeidssplitsing - en deze worden door de automatie met uitschakeling bedreigd. Daarmee is dan het probleem van de monotone arbeid weliswaar ten dele tot een oplossing gebracht, maar toch eerder door eliminatie van taken dan door verruiming. Met andere woorden ik geloof dat het resultaat van de „Jobenlargement" op een andere wijze tot stand zou kunnen komen dan de commissie zich dit voorstelt.

In hoofdstuk III, komen de „Gevolgen voor de samenleving als geheel", ter sprake. Hierin worden de economische en de sociale gevolgen behandeld. Bij de behandeling van de invloed der automatie op de vermogensvraag zou ik liever scherper naar voren gebracht hebben willen zien, dat deze mede door eventuele vermogensverliezen op conventionele apparatuur teweeg wordt gebracht. De economische levensduur van deze apparatuur is immers niet aangepast aan de versnelde technologische ontwikkeling en de vrees is daarom niet ongegrond dat de boekwaarde niet meer overeenstemt met de economische waarde. Terecht stelt de commissie dan ook dat de leiding alert op deze facet dient te zijn. Mede hierdoor is het te verklaren, dat financieringsproblemen in het bijzonder verbonden zouden kunnen zijn aan de overgangsfase naar volledige automering. Hoezeer de commissie ook gelijk heeft door het belang van de interne financiering te onderstrepen, daarnaast zijn er nog twee potentiële vermogensbronnen die ongenoemd bleven. De eerste wordt gevormd door de beschikbare cumulatieve afschrijvingen op de bestaande apparatuur en de tweede door de monetair financiering. Deze laatste heeft ongetwijfeld een belangrijke rol gespeeld gedurende het mechanisatieproces in een vroegere periode. Hoewel de commissie uiteraard terecht opmerkt dat efficiencywinsten die in de toekomst kunnen ontstaan geen financieringsbron vormen voor rationalisatie-investeringen in het heden, kunnen zij wel gebruikt worden voor de aflossing van opgenomen credieten. Op deze wijze zou dan toch een verband gelegd kunnen worden door middel van een interim-financiering. Geen aandacht is besteed aan de mogelijkheden van afnemerscrediet. In de Verenigde Staten schijnen toeleveringsbedrijven de modernisatie van hun productie-apparaat vaak te financieren met credieten van hun afnemers. Juist in dit verband kan men zich dan afvragen of de zelfstandigheid van deze toeleveringsbedrijven dan nog wel zo volledig is.

De commissie onderstreept nogmaals dat er niet zozeer sprake zal zijn van een werkgelegenheidsprobleem in kwantitatieve zin als wel in kwalitatieve zin. Zij voorziet dat de arbeidsstructuur aanpassingen zal ondergaan en dat vrijwining onvermijdelijk zullen zijn. Zij gelooft in een voortgaan van de bestaande tendentie dat de tertiaire sector zal groeien ten koste van de primaire en wellicht ook ten koste van de secundaire sector. Verder wordt aandacht besteed aan de verknoping van de arbeidstijd, de groei van de vrije tijd en de zinvolle besteding daarvan, de positie van het onderwijs en de opleiding, aan de omscholing, de voorlichting en het personeelsbeleid. Deze punten vragen geen commentaar.

In hoofdstuk IV wordt een samenvatting gegeven, waarin zeer terecht onderaan blz. 57 gezegd wordt, met zoveel woorden, dat de automatie een gevolg is van een aantal factoren, zoals veroudering der bevolking, leerplichtverlenging en het streven naar grotere welvaart. Zij is geen doel op zich zelf, de maatschappij vraagt om middelen die de productiviteit kunnen vergroten en de automatie is één dezer middelen. Het is goed oorzaak en gevolg uit elkaar te houden, de objectiviteit wordt er door bevorderd en de emotie er door verminderd.

Na een beknopt literatuuroverzicht worden in 7 bijlagen voorbeelden gegeven van automatietoepassingen bij de overheid en enkele particuliere ondernemingen zoals de A.K.U., Hoogovens, K.L.M., Nillmy, Philips en Shell. Jammer dat deze voorbeelden allen betrekking hebben op de administratieve sector.

Deze bespreking is kort en dus onvolledig, men moet kennisnemen van dit rapport om zich een betere indruk te kunnen vormen. Ik meen dat het N.I.V.E. een compliment verdient met deze uitgave en ik hoop dat, zodra de tijd daarvoor rijp is, een vervolg hierop zal verschijnen.

ECONOMISCH INSTITUUT VOOR DE BOUWNIJVERHEID, DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN DE BOUWNIJVERHEID I, 1957 (Wijt & Zonen, Rotterdam)

door Prof. Dr. J. F. Haccoû

Voor een beoordeling van de betekenis van een publikatie kan het vaak nuttig zijn te weten voor welke categorie lezers zij is geschreven. Uit het ten geleide van de voorzitter van de Stichting Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid moet worden geconcludeerd, dat deze studie is bedoeld voor hen, die bij deze vorm van economische activiteit zijn betrokken. Wij vrezen, dat zij dan weinig zal hebben aangesproken, omdat de belangstelling van de bedrijfsman naar andere dan de hier besproken problematiek uitgaat; deze is voor hem te weinig tastbaar. Voor de economist moet zij van zeer beperkte betekenis worden geacht, omdat, zoals in de samenvatting en conclusies is gesteld, de analyse van de behandelde vraagstukken is achterwege gelaten. Verdieping van kennis omtrent de structuur en de functionele plaats van de bouwnijverheid geeft dit boekje vrijwel niet; de wijze van behandeling van het vraagstuk van de invloed van de bestedingsbeperking op de bouwnijverheid blijft vaag en weinig tastbaar.